

Manual: Undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne

Den Lægevidenskabelige bacheloruddannelse – B7

Læringsmål

Den studerende forventes efter endt undervisning, selvstændigt at kunne foretage objektiv undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne.

Forberedelse til timen

Læs manualen.

Repetér hovedet og halsens anatomi

Indikation/kontraindikation

Der er talrige indikationer for at undersøge hoved og hals f.eks.

- Mistanke om traumer, tumorer, infektioner
- Pareser
- Synkebesvær
- Smerter

Identifikation af patienten

Patienten identificeres ved hjælp af cpr. nummer og fulde navn.

Information til patienten

Patienten informeres om formålet med undersøgelsen og hvordan den foregår.

Forberedelse af patienten

Ingen.

Apparatur/utensilier

- Pandelampe
- Spatler
- Vatpinde
- Handsker

Manual: Undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne

Den Lægevidenskabelige bacheloruddannelse – B7

Procedure

MUNDHULEN

Undersøgelse af mundhulen er teknisk ukompliceret. Sørg for god belysning, bedst med pandelampe. *Inspektion* og *palpation* foretages *efter* fjernelse af eventuel protese. Man anvender en fladspatel eller en ringspatel. Træspatler kan anvendes men ”glider” ikke så let over slimhinderne som metalspatler. Ofte kan det være en fordel at anvende to spatler.

Husk at spritte hænderne inden undersøgelsen starter!

Mundhulen adskilles fra svælget ved forreste ganebue, overgangen mellem hårde og bløde gane og sulcus terminalis linguae.

Start eventuelt med inspektion af sulcus alveolobucalis superior og inferior på højre side. Gør tilsvarende på venstre side. Bemærk slimhinde i kinder og på processus alveolaris. Identificer udførselsgangen fra gl. parotis (*papilla parotideae*), som man finder i kindslimhinden udfor 2. molar i overmund.

Man skal inspicere mobile tunge, vær især opmærksom på bevægelighed, slimhindeforandringer og ulcerationer. Med spatlen skubbes tungen til side og man inspicerer mundbund og mediale flade af processus alveolaris. Identificer også udmundningen af udførselsgangen fra gl. submandibularis (*carunculus sublingualis*).

Hårde gane inspiceres og eventuelle slimhinefund beskrives.

Tandstatus vurderes og beskrives. Af hensyn til beskrivelse af tandlæsioner og lokalisering af anden patologi skal tandnomenklaturen kendes. I Danmark anvendes to forskellige, som anført nedenfor. Som minimum skal den internationale nomenklatur kendes.

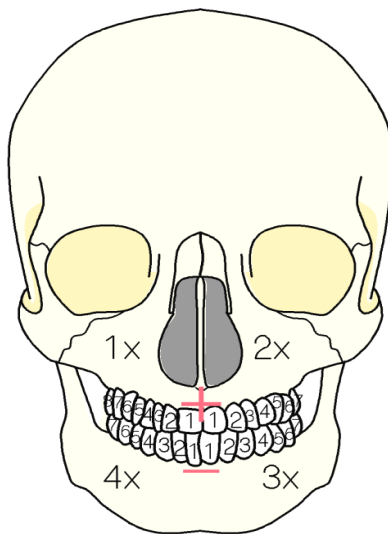
Den internationale nomenklatur anvender to cifre for alle tænder. Første ciffer for højre maksil er *1*, for venstre maksil *2*, for venstre mandibel *3* og for højre mandibel *4*.

Anden præmolar i venstre undermund hedder således *35*. For mælketænder tælles første ciffer tilsvarende 5, 6, 7 og 8.

Manual: Undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne

Den Lægevidenskabelige bacheloruddannelse – B7

Tandlægerne i Danmark navngiver normalt tænderne vha. *Haderups* nomenklatur, hvor man forestiller sig et "+" anbragt i midtlinjen i maksillen og et "-" i midtlinjen i mandiblen. Tænderne nummereres herefter fra midtlinjen og lateralt; den midterste fortand til venstre i overmundens hedder herefter *+1* og hjørnetanden til højre i undermundens *3-*, visdomstanden til højre i overmundens *8+* og den forreste præmolar i venstre undermund *-4* etc. Drejer det sig om mælketænder, sættes et *0* foran, forreste præmolar i venstre undermund hos et barn bliver derfor *-04*.

Kæbeledsfunktionen undersøges ved *palpation* og *inspektion*. Normalt glider caput mandibulae fra fossa mandibulae på basis cranii frem over tuberculum articulare.

Denne bevægelse kan palperes. Hvis man ikke kan mærke bevægelsen, kan det skyldes en fraktur i collum mandibulae.

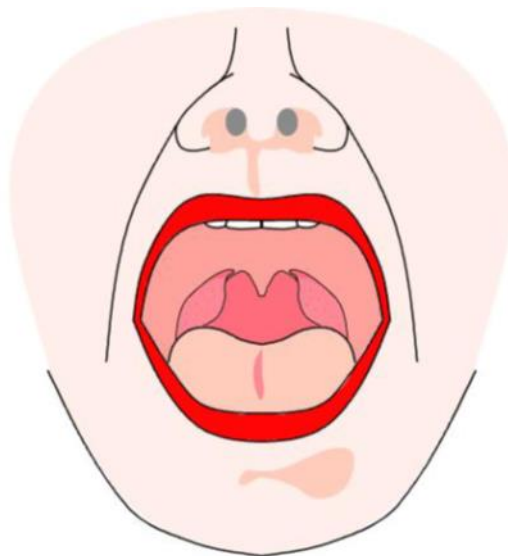
Slutteligt palperes mundbund og tunge med behandskede fingre. Man bruger typisk en eller to fingre fra den dominante hånd til at palpere i mundhulen (bi-digital palpation), mens fingre fra den ikke dominante hånd føler udvendig fra. På den måde kan man palpere eventuelle konkrementer i udførselsgange fra spytkirtler, tumorer i mundbund eller kinder, samt anteriore del af gl. parotis.

Manual: Undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne

Den Lægevidenskabelige bacheloruddannelse – B7

MUNDSVÆLGET

Undersøgelse af *mundsvælget* (oropharynx) sker ved inspektion. Ved mistanke om tumoragtige processer i tonsillae palatinae eller tungebasis foretages palpation. Man anvender også her en spatel, som man trykker tungen forsigtigt ned med. Ved undersøgelse af tonsiller anvendes yderligere en spatel til at presse tonsiller frem med. Man beder patienten sige fx Ah...h for at kunne iagttage ganesejlets bevægelser.

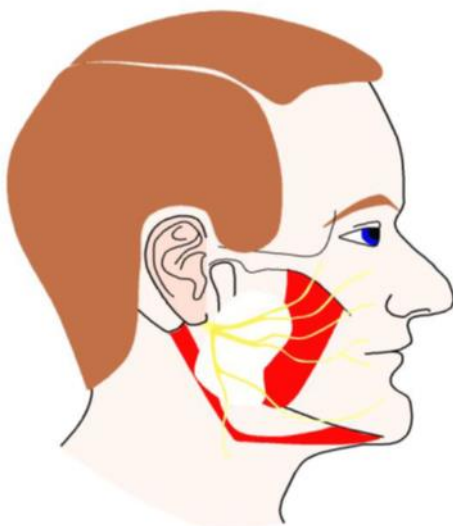

Manual: Undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne

Den Lægevidenskabelige bacheloruddannelse – B7

SPYTKIRTLERNE

Den normale *gld. parotis* kan ikke udpalperes. Især hos ældre er *gld. submandibularis* af en konsistens, så den netop er palpabel.

Regiones parotideo-massetericae palperes symmetrisk med flad hånd.

Eksprimering af spyt fra *gld. parotis* kan foretages ved at "malke" på kirtlen med fingrene og med en spatel i den anden hånd holde ud i kinden, så man kan se det udmalkede spyt. Spyttet viser sig ved *papilla parotidea*, som man finder i kindslimhinden udfor 2. molar i overmundens.

Ductus parotideus (Stenonis) kan ofte palperes, specielt hvor den passer henover forkanten af m. masseter.

N. facialis forløber som bekendt gennem parotis. Maligne tumorer eller traumatiske læsioner i kirtlen kan derfor give anledning til facialispærese.

Gld. submandibularis palperes bidigitalt med den ene hånd under kæberanden og den anden hånds pegefinger i furen mellem tunge og corpus mandibulae. Konkrementer i *ductus submandibularis (Whartoni)* vil kunne føles i hele udførselsgangens forløb frem til udmundingen i *carunculus sublingualis*. Man kan normalt ikke malke spyt ud af submandibularis.

Risici

Litteratur

Udarbejdelse/godkendelse

Udarbejdet af:

- Overlæge lektor, dr.med. Søren Vesterhauge med rettelser af Christian Godballe

Godkendt af:

Manual: Undersøgelse af mundhulen, svælget og spytkirtlerne

Den Lægevidenskabelige bacheloruddannelse – B7

- Overlæge Klinisk lektor Christian Godballe – 26. januar 2015

Revideret og godkendt af:

- Professor Anette Drøhse Kjeldsen, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet – den 1. oktober 2018